

CERCULARIULU

D. S. D. episcopu alu Oradiei-mare in oieptulu colepteloru pentru gimnasiulu de Beiusiu.

C. Nr. 200/1853.

Iubitilor in Cristosu Frati si Fii!

In firul cerculariului nostru de 14. Nov. 1852. Nr. 1386 in privinti'a coleptei facunde pe séma gimnasiului de Beiusiu, vo lasamu pre lenga inointia dorintei nóstre, respicate in intielesul amintatului cerculariu, ca toti acei conferinti, cari enco n'au esolvitu suma oferita spre scopul preatinsu, sa se nisuéscu fora intardiére a esolvi sumele de bani oferite pe séma gimnasiului Beiusianu: éro cari s'au apromisu a depone oblatiunea facuta numai in decursu de tempu mai indelungu, toti aceea sa deé oblegatiuni formale cu potére de contraptu, despre suma acea oferita, si acéste oblegatoriale enco sa se tramita aci indata spre a se potea remustra la locul seu. Fora de aceasta lasu tuturor cu tóte oblatiunile facute in produse naturale fia de ceplasa, ori in efepte, precum si care s'ar face de acum, se le prefaceti in bani gata, vendiendule catu se va potea mai cu mare pretiu, apoi bani incasandi indata sa se strapuna aici cu tóte altre colepte impreuna.

Cu acésta ocasiune nu'mi potu inneca dorérea ce'mi contrista inina, vediendu co cei mai multi d'ntre Fratiile Vóstre cari sunt doruiti dela induratul Dzeu cu mai bona subsistintia, ma potemu dice, co sunt si avuti: nece a 4. ba uni neci a 50 parte au conferitu pre acelu santu scopu, cotu au conferitu unii mai meseri, al carora nume spre alor bucuria sufletésca, si spre a nóstra mangaintia si a dolcei natiuni lauda si folosu, este notatu la noi cu litere de reconoscintia.

Acésta circumstantia o am luat in séma si in privintia intregelor comune, d'ntre care tocmai

céle mai mari si mai avute au oferitu cu mult mai pucinu, de cotu unele mai mici si mai mesere; ba unele n'au oferitu enco nemica! — Ce numai de acolo provine, co au intrelasatu Preotii respectivi a insufleti pe poporéni s'ui, nece inisi ei dóra deplinu patrushi fiind de santienia scopului acestui inaltu si mantuitoriu. — Inse voiosi ne damu sperantiei co anomalia acésta ne asceptata si nece de cum placuta, despre o parte se va nemici pr'in o colepta noua, ce d'in anima oftamu si vo comendamu, ca si noi se potemu sta cu rezultatul facutei colepte inantea Inaltului c. r. guvernul, fora rusine, si nomele Fr. Vóstre si a comunitatilor Fr. Vóstre in credintiate, sa se póta citi fora indimnatiune prin publicitate, coria i se va face conoscut efeptul acestei colepte.

Dat in Urbea-mare in Februaru 1853.

Bine voitoriu Vasilie, m. p. eppu.

NB. a Redaptiunei. E mirare ca caldurósele provocatiuni ale Archi-pastoriului, tintitóre spre binele si luminarea nationara a partii aceia, au aflatu asia de pucinu echo intre fiii sei sufletesci. — Noi scimu din esperintia, cumca zelulu preotiloru spre scopuri d'aceste manutitóre face minuni intre poporu, indata ce acesta e bine informatu despre importantia scopului la care se ceru asemene colepte. — Essemplele inse tragu si mai multu in cumpan'a adevérului acestuia. Nu scimu cu ce zelu voru fi lucratu si provocatu si DDnii Ppopi si dupa ei si Preotii la colept'a acést'a de atata importantia pentru cultura tinerimei din Ungaria; primiseramu inuse² la mana unu cerculariu alu V. Ppopului distr. Fernasiu mai de multu, si, dupa caldur'a ce o desfasiurà si Dlui intru provocarea subordinatiloru sei sufletesci, ne impluseramu de sperantia, ca, dupa³ cum doriamu cu totii, se capatamu inalta licentia de o coleptiune pentru regenerarea scóle-

loru — asia ne vomu sci areta demri de acea gratia prénalta, déca o vomu capatac cu documentarea, ca 'ntre romani si clerulu si poporul diecesei Oradane i si cunósce misiunea diptata de seclulu si impregiarile de facia, de catu mai imperativa si mai favoritóre Romanulu de un'a mie de ani n'au mai avutu. — Dara ce resultatu au avutu aceea coleptiune? — Se o mai amintimu aici ca sa remana la posteritate de oieptu alu memoriei ori blastemului? — Nu. — Nu o vomu face —; ci pentru acum impartasimu inca numai cerculariulu atinsu si dorimu din resufletu, ca se fimu pusi in stare mane poimane a i publica si speciariulu lui resultatu, si apoi se tragemu paralele între adeveratii parinti spirituari Dlou'r cari; aveti a ingrigi de spiritu! — de conducerea si luminarea lui, eara nu numai de materialismu, de implarea celoru 7 stomace, de tunsulu si mul-sulu oiloru. — Acést'a aru fi cu scopu a se face, ca se cunóschemu pe adeveratii pastori, carii si punu sufletulu pentru oile sale, între mercenarii besericei pe carii devuimu se i depingemu cu cele mai degradatóre colori, pentru ca se sierbeasca urmasiloru de oieptu alu infiorarei de atát'a indiferentismu ca-tra luminarea natiunei séu totu atata a turmei sale. Nu credemu ca clerulu si poporul romanu din marit'a diecese susu numita voru lasa locu pentru peatr'a scandalei; — ci mai curundu credemu, ca ne voru servi mane poimane, cu unu resultatu suridietoriu alu spiritului d'a siertfi pentru natiune, de esemplu inflacaratoriu la asemenea scopuri. — Acésta se si pretinde mai virtosu dela cultur'a cu care se predistinge pe sene acelu laudatu cleru si mai incolo si dela starea cea mai favoratóre a sub-sistintiei lui facia cu tóte celelalte diecese romane, in care preotii suntu asia dichendu glebae ad-stricti. — Din sinulu pamentului ar' fi detóre preo-timea a scóte capitalulu, ce se cere pentru deplina organisare a scóleloru. — Parenise ca ar' fi de asteptatu, ca preotimea depe tóte locurile ea se iee pene si iniciativ'a a acordacelu pucinu unu dominiu din faci'a locului ca selu lucre in solidum cu tóta parochi'a pe diu-matate (de care se afla petutindene destule) si ve-nitulu sa se consantésca pentru institute de scóla. — Amu lucratu la domni sute de ani fora se fimu apusu sub sarcin'a acea arbitraria —, acum se nu lucramu o di doue, chiaru pentru ca se ne espiamu pecatele, ca se nu mai putemu ajunge la nici o in-templare a fi earasi imbranciti in afurisit'a stare

de mai nainte?! Nu. — Nu se póte acést'a déca me iubiti, dice scumpane natiune, caci dóra: „Non ita sunt fati omnia vers'a meis!“; si catra preo-time, catra intielegintia — 'si adresa pe totu loculu regusitululu seu glasu, provocandui in suspine de mama cu cuvintele tristului nostru strabunu Ovidiu: „Confer et in votum tu quoque verba meum.“

Cerculariulu

D. v. protopopu alu distr. Fernasiu.

Nr. 102. Iubitilor Frati — Domnilor parochi! Nu esista sertfa, nu sacrificiu, carele se intréca datorinti'a nostra de a conferi dupo potintia la in-stitutul gimnasiului de Beiusiu. Sciti Fratilor! co strebunii nostri facea miracule in lume pr'in beli, pr'in viptime si sacrificie se fecera mai puternici sub sóre, se fecera 'nvinghetori si sujugatori altor populi. Sciti co literaturà strebunilor nostri Ro-mani, la acel inaltu grad al perfeptiunii au ajuns, cot si adi tóte sciintiele d'in ea se scot, ca d'in cea limpede fontana a Minervei. Maiestria, artile for-móse, amfiteatrele si edificiele lor repescu lumea la mirare. Apoi dorére! priviti acum la nepotii ma-relui Traian, cautati la miseretatea, ticalosà si nesciinti'a, orb'a neunire si imperfeptiunea lor. — Cine va renasce pe populu roman d'in tóte acéste? Cine va insufleti gintea nóstra? Cine o va sterni d'in somnul cel de seculi? — Nemine altul de cot noi. Noi suntem pusi de proni'a diecsca se inaintam binele spirituale si materiale alu popululu no-stru. Sorteá ne au fostvitrega pene'n revolutiunea trecuta, sorteá au nascut sclavia pe presenta gene-ratiune roman'a; daro lauda Dnului romanul astadi este liber, este concetatiunu egaru in drepturi cu alti, acum e tempul mantuintiei nostre; — de'l vom sci folosi. — Se lucrám daro, se facem, se siertfim, se ponem fundament la edificiu celu mare al culturai si civilizatiunei nóstre. Ce de nu vom face, nu suntem vernici de nomele Romanu; pre-sentul si posteritatea ne va blastama ca pre néscé animale fora simtiu si viétia natiunala. — Noi nu avem magnati cu capitaluri si mosii provediuti; natiunea nostra numai in noi se radima, noi sun-tem mentea si pung'a ei. — Se siertfimu dara d'im-ce avem, co Dnul nu cauta catimea siertfei, ci abundanti'a vointiei. — Eu d'in miseretatea mea legu-30frti pe totu anul cot voiu vietiui; dela popo-renii parochiei mele si d'in ai besericei enco me voiu nisui a imulti colept'a. — Nu cogitareti Fra-

tilor co cu 2—3 fni vom poté face destul, nu Fratilor! Gimnasiul are debuintia enco de 6 profesori, cari tribue salarisati celu pucinu cu 6000 fri. valuti, si celor fundari enco tribue un subsidiu ca de vero 1500 fri, — ce capitalu tribue sa componemu, carele se subpórte acéste? — Guvernul nu scimu ce va da; póte si nemica! si atunci acestu greument se radima cu totul pe noi! Pentru aceea fie care preoti leuand cu sene pe senatul comunei si curatorii besericei, insulu se amble pr'in satu, animand populul, si demustrandui necesitatea gimnasiului; incredintiandul co: pene nu vor ave Romanii barbati calificati si diregatori si d'in sangele loru, pene atunci tot apasati vor fi pe aice de magiari, si totu isi pótu teme mosia sa de instrainare. — Populul deve animat cu interese materiale, caci elu miserul, nu scie ce e natiunalitatea, n'are idei de binele ce i va urma d'in infiintarea scolelor romane mai inalte (!!). Faceti tóte. Si Deu cu noi! — Datam in Spinusiu 3. Decembre 1852. Al Fratiilor Vóstre Frate conatiunalistu Vasilie Vancu, m. p., parocu in Spinusiu si adm. v. protopop distr. Fernasiu.

DISERTATIUNE

despre Reuniuni preste tot, si in specaletate despre Reuniunile in sciintie si arti leberali, tinuta cu ocaziunea adunarei literarie insocirei de calificatiunea junimeii romane — in Urbeamare 22./10. Maiu 1853 de Iacob Brendusianu, juristu.

Viribus unitis. Symbolum Augustissimi Invictissimique Imperatoris Austriae Francisci Iosephi I.

a) Preste tot.

OO. AA.! Cine se nu-si apléce capul inantea marimeii omenesci daca cauta in Istori'a trecutului?! Cine se nu se umiledia inantea presintelui cand cérca faptele maretie, ce se ivesc pretutindeni in societatile omenesci domnitóre preste uscatul si ap'a planetei ce-o numim pament?!

En se aruncam o clipa preste globul pamentului cel posiédem, si numai decat vom vedé: cum apare acésta planeta desclinita pr'in putere fisica: in apa si uscat; uscatul cu privire la localitati sub impartit in cinci parti mai mari; fiesce care d'in

acestea subimpartita in teritóre locuite de popóre de acea-si colóre; si aceste sub impartite in popóre de acea-si origine? — Eara inaintand mai incolo vom aflá: ca sunt asiediate popórele d'in punct de vedere politic sub forme feliurite de guvernament in state separate, — ce éra, pentru usuratarea guvernarei, se subimpart in Tieri de Coróne, Principate, Distripte mai mari, Comitate, Baronate, s'au ori cum se le numim; — si tóte aceste in cercuri, cercurile in subcercuri si subcercurile in comunitati, pr'in urmare toti omenii cati au cam ajuns macar numai la cel mai mic grad de cultura vin in societati, in Reuniuni. —

Si societatile s'au reuniunile aceste a le omenilor au produs tot ce e mare, si tot ce e de mirare d'in punct de vedere scientific si artificios pe pamentul acest'a. Acestea au desvoltat semnele graiului — limb'a poporelor — ca se se intieléga unii pe altii; aceste au conchiemat neamul omenesc d'in selbatecie, in care erá viptim'a dobitócelor crudéle; au desvoltat idea delicata relegiunaria; aceste au deschis caile cuminecatóre pe uscat ca se se conósca pe sene omenimea; aceste au prefacut desiértele Saharene in paradise pamenténe; aceste au inversat in ómeni idea statelor; aceste au imputernicit cuventul adeverului inchipuit; aceste au inceput navigatiunea pr'in periclele marilor, ca se devina neamul omenesc la cunoscinti'a pe care s'au tredit, si se adorédia marimea dieésca, a cui putere si minuni n'au capet, si sunt necuprindivere de mintea omului marginita d'in tóte partile; aceste au plantat idea natiunalitatilor; aceste au adus la inflorire agricultur'a, comerciul, si industri'a; aceste au reversat in omeni sciintiele; aceste au desvoltat formele guvernamentale. — Acestea pórtá si adi franele vietiei sociale; aceste gárantisadia securitatea personale a principelui d'in palatul marmoreu, si a misielului d'in colib'a cea de crengi uscate. — Tot ce e mare numai pr'in Reuniuni se póte efeptui, ca omenii numai in Reuniuni s'au societati sunt tari si mari, éra in singuretate sunt misiei, si fara de tóta puterea. —

Atata despre Reuniunile s'au societatile generari in cari via omenimea. — Inse

b) In specaletate.

Fara de Reuniunea in care via omenimea, si a carei scop naturale si de sene curgatoriu e sustinerea genului omenesc, — sunt inca in insusi sinul acestei Reuniuni generarie si alte Reuniuni

speciali, ce si au scopurile s'ale diverse; drept acea, cand mi am propus a disertare pucintel despre Reuniuni, atunci acestea le am ales de obiectul disertatiunei mele, despre acestea voiu dara se vorbesc pe scurt; — ma sciut fiind de comun, cumca Reuniunile ce se ivesc in lainerul statelor se impart in mai multe ramuri; — sunt Reuniuni p. e. ce si au de scop destinsa propasire in agricultura, altele in commerciu, unele in industria, si altele in cate si mai cate ramuri a le ocupatiunilor omenesci; — ei in tota intemplantarea locul cel mai maifestatec 'l cuprind celea destinsse pentru propasirea: 1) in sciintie, si 2) in arti liberali; ce sunt atati sori ce luminédia mintile omenesci, desvolta gustul estetic si fac regule pentru civilizatiunea popórelor. si amórea celui ce e cu adevver formos, manducand omenimea catra calificatiune totodata si pe calea virtutei. — Asia dara neavend scóp despre celea lalte Reuniuni ceva a insemnare, numai despre acestea voiu se desfasuru din un'alta demustrand: a) incurgerea acestor in sórtea natiunelor; si lamurind b) incredimentul ce au fost tot intr'una asiediat in anim'a popórelor in privintia acestor Reuniuni, ca in privintia unor autoritati mai sublime. —

1) *Despre Reuniunile propasitóre in scientie.*

OO. AA.! Reuniunile sunt isvórele culturai, si marimei nationali. Marimea statelor fara de tot prejudetiul se póte amesurare de la multimea Reuniunilor, in a caror nae acul magnetic sunt Reuniunile propasitóre in scientie. — Acestea sunt anima vietiei sociale, pentru ca: mai antain aduc intr'o legatura mai de aprópe pe barbatii cei eruditi ai natiunilor; dupa acea intogmesc si aduc la uniformitate limbele popórelor si fac inteligivere semnele graiului pentru cuminecatiune atat scrisale cat si verbale; — cand si au ajuns acest scop, edau carti luminatóre in tóte ramurile ocupatiunilor omenesci; — desvalesc trecutul, descépta presintele, si fac cantatóre d'in viétia omenesca in carea se se pota cautare se si póta vedé scaderile si lipsele tot insul, si in acea urmare se se póta acomodare. — Si óre pot'o face acést'a omenii privati? pot ei nu cu asia succes dorit ca Reuniunile literarie, pentru ca omul privat parte mai pe usior ratecesce in pareri, parte e mai inecata in el emulatiunea. Altcum merge acést'a in Reuniuni, — acolo este emulatiune mai mare, se indémna unii pe altii; si fiind

ca n'au toti omenii, numai catra un'acelasi obiect aplecare, ei mai cati omeni catra atatea, drept acea despre atatea si lucredia, — fac reflexiuni unii la elucratele altora, si bineca ce e produspt omenesc nu póte fi fara de tota erórea, — inse totusi elucratele esite d'in Reuniuni tot intr'una au preponderat si preponderédia si adi in asemenetiune cu celea edate pr'in privati, fiind ca sunt spriginite pr'in o autoretate sublimate, despre care ori si cine e aplecat a credere se fie scutita — dupa putintia — de tóte scaderile omenesci. —

Ma, si mai mult fac Reuniunile propasitóre in scientie: ele indemna pe patrioti la fapte marétie, la intemeéri de fundatiuni, de scóle, si de alte instietute, d'in cari se revérssa bun'a stare si lumin'a in viétia fapteca pr'este popóre; — indemna pe omeni la lectura, si dandule estmod ocupatiuni, de multe ori pe multi ii retin de la faptele celea réle, si retinindui ii si indrépta, si ii deleptédia tomnindu-i, séu dau direptiune cugetamentului acelor'a. — Acestea tóte sunt adevére numai pr'in Reuniunile propasitóre in scientie realisavere; pentru ce dara majestatea alaturata autoritatii sublime a Reuniunilor sciintiarie nu se póte denegare.

(Va urma.)

AMORULU DE PATRIA.

Me scoborii in Campia
 Ca se mai privescu,
 Care flori placute mie
 Pe ia se gasescu;
 Aflu siguru ca Zefirulu,
 Ca unu spirtu Dieescu,
 Taie dela un'a firulu,
 Firulu materescu.
 Esse din ea focu electricu
 Peste cele flori,
 A caroru radie puternicu
 Da varii colori.
 Numai de catu ast' Campia
 Luà altu vestmentu;
 Mise da Edemulu mie
 Aici pe pamentu.
 Asta flóre se numesce
 Florea floriloru,
 Ia'n totu tenerulu domnesce
 Reversandu amoru
 Catra Patria si cea dulce,
 Sac'rificiu maritu
 Pe altarui *sacru* se culce
Sacru Romanu numitu.

Em. M.

ПАТЕНТЪЛЪ АМПЕРЪТЕСКЪ

din 29. Maiș k. n. 1853

ks țipis pentps marele prinçinatș alș Transsilvaniei, prin care se Țutpodsue pentps Цѣра ачѣста de коронъ kondika леџилорș snivercale Țetșuēns din 1. Ișniș 1811, ks mai msate Țertșipiri, Ńi declariiri mai deaprone, Ńi ks o adasȚere a ordinaȚișnilorș, че аș mai spmatș dșnt aȚeaa, Ńi се ва psne Țn лȚkpare дела 1. Септембре 1853 к. п.

Ної Франџискъ Іосифъ Аптѣйс din mila лѣї Dșmnezeș Амператѣлъ Австриѣи шчл. Амѣ еншччатъ Țn принципїи, асџира вииторїалї ашезѣмѣнтъ органикѣ Țn Цѣрїле de коронъ а Амперѣїей Nôstre, че сѣш пѣвлїкатъ prin Патентълъ Nôstrș din 31. Дечембре 1851, а Nôstrș интенџїоне а Țutpodsue кѣ обсервара проуриѣлорș релациѣнї Kondika de леџї snivercale Țetșuēns, ка знъ дрептъ комвнїш пентps тоџї чеї кѣвенїџї аї статълї Австриакѣ, Ńи Țn ачеле Цѣрї, Țn care пѣлп акџма п'а авѣтѣ валоре. Спре Țndepлїнїреа ачестей интенџїонї, Ńи ка Țn ачестѣ modș сїре Țnaintарае вснлїлї овштескѣ Ńи Țn Мареле Nôstrș Принципнатъ Transsilvania сѣ се Țutemeizeze знъ статъ de дрептате май ordїnatъ prin емісіѣнеа портелорș май естїнсе, май determїnate Ńи тїмѣлї май потрївїге деспре дрептълъ приватъ, дѣлп Țutrevарае министрїлорș Nôstrї Ńи асџлтареа консїлїлї имперїале алș Nôstrș амѣ хотърѣтѣ челе че зрѣмѣз :

Артїкѣлѣл I. Дела 1. Септембре 1853 аре сѣ Țutpodsue Țn лȚkpare Țn Мареле Nôstrș принципнатъ алș Transsilvaniei Țutpodsue марџїнїле селе de акџма kondika de леџї snivercale чївїле, че с'а пѣвлїкатъ кѣ патентълъ din 1. Ișniș 1811 Țn алте пѣрџї але Monarхїей Nôstre, кѣ ordїнѣїџїнїле, че се Țїош de ea, Ńи сѣнтѣ алȚзрате Țn adasȚere, prin care тоџї deodatъ се десѣїнџѣзъ тоџе леџїле, статътеле Ńи датїнеле, че Țn ачѣста Цѣрѣ de коронъ аș статъ пѣлп акџма, Ńи се атїнѣ de обїектеле ачестей kondїче Țetșuēns.

Арт. II. Аїчеа аș Țлсѣ валореа сѣа кѣ прївїнџїла ла пропрїїле релациѣнї але ачестей Țере Țертșipiri Ńи determїнѣїџїнїле май deaprone, че се кѣпрїнџѣ Țn зрѣмѣтїрїеле посїџїнї.

Арт. III. Портеле че се кѣпрїнџѣ Țn алș doїле канѣ алș kondїчей de леџї асџпра дрептълї de кѣсѣторїѣ, Țnкѣтѣ еле сѣнтѣ атїнѣтїрїе de валореа

леџїтїнџїей лорș, de трактареа деспре невалореа знеї кѣсѣторїї, de десѣрџїреа дела тѣсѣ Ńи патѣ, Ńи de десѣаџереа кѣсѣторїелорș, пѣ аș ашеаџереа ла сѣдїџїї пострїї din статълъ чївїле (арт. 10) de леџеа крентїнѣ фѣрѣ deосевїре de конфесїџїї Țn ачѣста Цѣрѣ de коронъ.

Țn прївїнџїа арѣтателорș, de леџїтїнџїа кѣсѣторїелорș Țнснїї атїнѣтїрїелорș пѣнџте, статъ ачестеа Ńи de акџмѣ Țnaintе сѣнтѣ жѣдекѣторїа лорș преоџескѣ Ńи сѣнт канѣнеле весерїчештї, че ле аș дѣлп deосевїреа конфесїџїилорș лорș, кѣ ресервациѣнеа ачѣеа, ка Țn прївїнџїа жѣдекѣторїелорș преоџештї, але протестанџилорș Ńи зпїгарїлорș, сѣ се факѣ регѣларе потрївїтѣ кѣ скїмварае релациѣнїлорș.

Țn челеалте май сѣсѣ неатїнсе пѣнџте, Țnкѣтѣ еле се редѣкѣ ла релациѣнїле кѣсѣторештї, Ńи се кѣпрїнџѣ Țn канѣлъ деспре дрептълъ кѣсѣторескѣ, сѣнтѣ а се прївї портеле kondїчей чївїлї ка хотърѣтїрїе.

Арт. IV. Асџпра крѣдїнциѣлорș жїдовештї аș портеле, че се кѣпрїнџѣ Țn алș doїлеа канѣ алș kondїчей de леџї snivercalї чївїлї деплїнѣ аплїкаре.

Арт. V. Țлсѣнїреа персонале спре Țnкїеїреа знеї кѣсѣторїї а лѣкѣгорїлорș ачестей Цѣре de коронъ, есте а се жѣдека дѣлп ачелеа леџї, ла care еї сѣнтѣ снїснї дѣлп deосевїреа конфесїџїилорș (арт. III Ńи IV) de с'ар Țnкїеїа кѣсѣторїеле орї Țn че локѣ.

Țлсѣнїрїле персоналї але локѣгорїлорș ачелорș Цѣре de коронъ, Țn care портеле kondїчей чївїлї Țn тревїле de кѣсѣторїѣ сѣнтѣ Țn деплїна актївїтате, сѣнтѣ фѣрѣ de осевїре de конфесїџїї а се жѣдека дѣлп портеле kondїчей. Локѣлъ, Țn care се Țnкїеїе кѣсѣторїа, пѣ аре Țnфлѣнџїла ла жѣдекареа Țлсѣнїрїей персоналї.

Арт. VI. Леџїле Ńи ordїнаџїнїле deосевїре, че стаѣ Țn Transsilvania асџпра обїектелорș, Țn прївїнџїа кѣрора ла сїнѣзратїчеле пѣсѣџїнї але kondїчей de леџї snivercalї Țetșuēns се Țndрѣлѣтѣ ла консїтїџїџїнеа Țреї сѣѣ ла леџїле полїтїче катералї сѣѣ фїнанџїарїе, прекѣм Ńи портеле че сѣнтѣ емісе асџпра обїектелорș полїтїче катералї Ńи фїнанџїарїе, Ńи Țертșзрескѣ дрептърїле привате, сѣѣ ле determїнѣзъ май апрѣне, рѣтѣлъ Țutpodsue аȚѣта Țn потеряе лор, Țnкѣтѣ еле се потрївескѣ кѣ леџїле органїче, че с'аș словозїтѣ de аȚѣнчї, Ńи кѣ патентълъ нôstrș din 31. Дечембре 1851.

Арт. VII. Țn релациѣнеа ачѣста, че се атїнџѣ

сълзи, de циптъ Romaпъ, ши маї алес de аеа Церманъ кз Императоръ еї, кареле амъзасъ тронъ сьптълѣ Петръ дн дреанта ачелѣ имперіал, не кьнд патріархъ de Константінополи атърна de воїнда астократълѣ греческѣ. Нъмаї пьдїн импортантъ ера дїволтареа оїніеї ши а пьтереї сїпїтвалє, ресълтате дїн аеа спорїре а пьдїлор апъсанє, ши кьтре карє рьтънеа дн депїлѣ опозїдїє весерїка рьсьрїтълѣ, че се цїнеа кз статорнїчїє de їнстїтүдїлє веї, ши кз кьтъ статорнїчїє маї пълт се пьстраѣ даїнєлє ши карактеръ чєл веїкѣ ал весерїчєї, кз атъга маї пєдпїкькатъ ера оїзнєреа кьтръ тоате черерїлє че фъчєа капъл весерїчєї апъсанє. Деосєвїреа чєа пєдпєтпътоаре а dogмєлор днтре амбє, прїн ачєа оїзнєрє днтр'атъга с'аѣ амърїт, кз капї амбєлор весерїчї не дьпшїї ши аї лор пьргашїї, ї detънаѣ кз апатєтє; еар атъпчї кьнд дн прїмєждїа чєа спорїтоаре, дн карє се аѣла Константінополи дїн партеа Сьлтанїлор Тьрчїєї, ла сїноадєлє днтрънїтє дн Флорєнда ши Ферара, Императъл Еманоїл Палеолог ши днцълєнтъл архїєпїскоп Вєсарїон, прїн зпїрє аѣ аїат деосєвїрїлє днтрє амьндозъ весерїчї ши аѣ фост рєквнєскьт пьтерєа предомнїтоаре а панєї, кьлъгьрїї пьптедлѣ Атос ши аї Romeї чєї позє, дн ал лор зелѣ релїдїос, аѣ реклатат кз днфокаре асвїра ачєстєї зпїзнє, зїкьнд кз прїн prodocїа Императълѣ ши а патріархълѣ с'аѣ осьндїт а се фачє азємїдїї (а се кзтїнєка кз пънє пєдоспїтъ) ши а се лєпъда de крєдїнда пьрїндїлор. De ачєєа, еї деклараѣ, кз маї вїнє вор днгьдсї днтрє дьпшїї чєалмаза Тьрчєаскъ, декът дн весерїкъ тїара (корона папєї)латїнъ. Дьпъ о днтърътарє, се пьръсїсє кїар ши весерїка сьптеї Софїї, дн карє кардїналъ, чє вєнїсє дєла Флорєнда кз Императъл, аѣ фост сєрват лїтърґїа дьпрє рїтъл апъсан.

Пьръсїреа рьшънїдєлор имперїалѣ Byzantin дїн партеа апъсълѣ, дн моментъл ачєї прїмєждїї, кз карє ї аменїнда Махомед II., аѣ фост маї кз самъ ресълтатъл ачєстєї дїсвїнърїї ши рєфьзъл de орї чє компромїс de днпъкарє. Ърманъл папєї Евгєнїє ал II., зрїгїторъл копзїлїлор сьс пьмїтє, папа Ніколає ал V., кьнд аѣ аззїт кз клєръл de Константінополи кз зрїє аѣ протєстат асвїра кзтїнїкьрєї кз пънєа пєдоспїтъ, асвїра пьрчєдєрєї сьптълѣ Дьх дєла татъл ши дєла фїїѣ, асвїра пьргаторълѣ ши їндълєндїїлор (єртареа пъкьатєлор) еар маї кз самъ попоръл, асвїра предомнїрєї папєї, ши кз прїн аста лъкръл чєл остєнїгорїѣ ал зпїрєї весерїчїлор с'аѣ сьърьмат дн понтърїлє de

кьпїтєнїє, аѣ рєквнєскьт днтръ ачєаста соарта рьсьрїтълѣ, ши аѣ зїє : „Кьдєрєа капїталїєї имперїалѣ, чєа de пє зрѣтъ тьрїє а крьпшїтїпътъдїї дн Еврѣпа рьсьрїтєанъ, дєспрє фьрїєа пєкрєдїнчѣмїлор, ва фї зрѣта ачєстєї пєпорѣчїтє дїсвїнърїї.“ Асєтєнє прєзїчєрє с'аѣ плїнїт пьдїнї ані дьпъ ачєаста. Фїїл лѣї Амьрат II. аѣ ешїт дїн капїталїєа са Адрианѣполї, кз таре пьтерє асвїра фїїлѣ лѣї Міхаїл Палеологъл, асвїра рєсїдєндїєї имперїалѣ Byzantin. Апърарєа ши пьлтъїрєа ераѣ пьтїнчѣосє, дар Императълѣ Константїн ера шьрїдїнїт дн гарнїсона са, дїн тоатъ крєпшїтпътєа апъсанъ се а рьтаръ пьмаї пьдїнї волонтїрїї ши вєсє; ши шгїзт єстє кзт дьпъ о оїнїтєалъ єрѣкъ дн 29. Маїѣ 1453, Константінополи с'аз лзат кз асалт, ши чєл de пє зрїтъ Императ с'аѣ днгрѣнат днтрє тръпьрїлє осташїлор сьї. Нъ тьрзїѣ дьпъ днпсъл аѣ пьрїт ши Ніколає ал V, Зьдърнїчїрєа оїнїтїрєї салє прє тьрзїї de а дєштєпта Еврѣпа дїн лєтарґїа са, пълт аз копфьптзїтѣ de а гръвї тоартеа вьтърънълѣ днтрїстат.

Махомед II. дн лок de а днпїнта хотьрьтъл ши днчєнътъл сїстєтѣ ал стїрпїрєї крєпшїнїлор ши днврьдѣшарєа лор а Алкоранълѣ, чєрѣт de днтєтєїрєа имперїалѣ сьѣ, дн прївїрєа прїмєждїлор чє аменїндаѣ дїн партеа пьтерїлор апъсанє, прїчєпънд днстрєїнарєа крєпшїнїлор грєчї, de кьтръ апъс, ши днкрєдїнцъндъсє de а лор пєвьтътарє полїтїкъ, аѣ гьсїт маї фаворавїлѣ, а о лза днтръ апърарє ши а рєстаторнїчї а еї органїсарє весерїчєаскъ сьѣ патріархъл de Константінополи ши а сїнодълѣ сьѣ, ши кз ачєаста а днтрънї зп фєлїѣ de рєпрєсєнтадїє націѣналъ а Грєчїлор, копъзъ дїн повїлї, нєгодїанцїї ши тєстєрїєнїї.

Дар, пє кьнд ел аѣ шгїзт а сїгърїнсї прїн ачєаста сьпзнєрєа крєпшїнїлор рьсьрїтєнїї ши а лор пєатърнарє de весерїка апъсълѣ, прїн кьдєрєа Константінополєї с'аѣ пьс тєтєїл знєї повъ весерїчї рьсьрїтєнє дн сїнъл монархїєї пьскъндє а Москвєї, дїн карє, дьпъ пьдїнє вєкьрї аѣ крєскьт пьтерєа ортодокъс а повълї Даръ, мєнїтъ а фї de анърарє, а маїчєї сьььзгатє дн Orient.

Сїрґсїндєлє весерїчєї латїнє, аѣ фост задарнїчє de а днтїндє аколо ал еї рїтѣ ши їєрархїє. Рѣсїєнїї аѣ рьтас крєдїнчѣмїї днвьдътърєї ши прєданїєї, карє лє вєнїсє дєла Byzantin. Дар, дьпъ чє аѣ днкьпът Константінополи дн тьнїлє Тьрчїлор, Дарїї Москвєї пєднтръзїєт аѣ днцълєс, кз весерїка лор пь пьтєа рьтънє сьѣ днрїзрїрєа ши domнїєа патріархълѣ сьпъс знєї пьтерї стьрїнє, ши de а

първа кѣриархїе а търна весерика Росїанъ, петръ а чест скоп се трѣмесе ла Константинополї о амбасада, ши дѣпъ тѣлте тратадїї ши дѣпїнерї де грезїтдї *) ши дїн партеа Търчилор, с'ащ дѣклет о дѣвоїалъ, дѣпре каре пѣтереа песте весерика Москва съ се дѣкредїндезе зпїї сїнод презїдїнт ла Москва де зп мїтрополїт, рѣшїнд пеатърнатъ дела ачеа вїзантїнъ, ши кз каре съ фїе не дїн пѣзїтъръ пѣтмаї легатъ прїн догме ши канонале апостолїче а кончїлїлор екѣменїче Астъ легѣтъръ дїпѣзїтъръ, с'ащ сгаторнїчїт прїн тѣртърїсїреа ортодокъ, компѣсъ ла апѣл 1642 де мїтрополїтѣла де Кїев прїндѣла Петръ Мовїла **) ши се пѣсъ епїскопїлор Росїей спре черчетаре. Дѣпъ че ащ кѣпѣтат а лор дѣкзвїндаре ши ачеа а мїтрополїтѣлѣ, ка о : декларадїе а кредїндеї росїенїлор (*Ἐκθεσις τῆς τοῦ Ροσσων πίστewς*) с'ащ трѣмес патриархѣлѣ де Константинополї ши с'ащ сѣзѣс цѣдекѣдеї сале ши а сїнодѣлѣ сѣщ. Дѣн зрмареа ачестора, патриархѣла ащ трѣмес дѣ Молдова, дѣ епоха домнїей лѣї Васїле Лѣнз, о комїсїе де епїскопї, карїї с'ащ адѣнат кз

*) Дѣн адевърѣ кз кз тарї грезїтдї; кз, дѣпъ кѣмѣ не дѣпѣдѣ їсторїа екклесїастїкѣ, патриаршїї релїсїеї греко-рѣсерїтене ера п'ачї се аѣзїраскѣ не Петръ челѣ маре, петръ кз дѣчепѣ ачеа десѣнаре дѣ леѣеа греческѣ ши петръ кз Росїа прїмї прїнчїпїалѣ протестантїкѣ : „Cujus est regio, illius et religio,“ сѣщ не ромѣнїї : „Чїне е стѣпнѣлѣ песте даръ е стѣпнѣлѣ ши песте релѣде“; еї зїчеа кз леѣеа лѣї Хс. нїчї одатъ нз а рекѣпоскѣтѣ ачеста, ши ка савїа съ пѣтъ фї дѣ фрзптеа весерїчїї, дѣпъ кѣмѣ фѣ пѣтмаї ла пѣгнїї, кѣндѣ зпѣ Ізлїѣ Чесаре ера ши дїпѣтаторѣ Ромей ши маре-понтїїче; дечї пѣтмаї фрїка де зпѣ рѣщ маї маре дѣ фѣкѣ не патриаршїї се нз декїаре не Петръ челѣ маре де десѣнатѣ де кѣтър леѣеа православноїкѣ; фїндѣкѣ елѣ дѣшїї фортїлї о хїерархїе деосевїтѣ ши весерїкѣ нацїоналѣ рѣсъ-гр., прїн каре леѣеа греческѣ девенї тїїетъ дѣ дѣбъ, дѣчеа веке греческѣ ши чеа пѣвъ рѣсъ-гр., вѣпъ оръ ка кѣндѣ ши ромѣнїї кз тодїї ла олатъ, фїндѣ кз сѣтѣ де паїсїне романъ, с'арѣ пѣтї : „де релѣеаа романѣ-греческѣ, сѣщ ромѣнѣлѣ оріентарѣ.“ Кз тоѣ ачесте ромѣнїї атѣтѣ дїн Молдова кѣтѣ ши дїн Цѣра ромѣнѣскѣ сѣщ цївїтѣ пестрїмзатѣ пѣтмаї де векеа весерїкѣ греческѣ пѣвъ акѣмѣ. — ...нз.

**) Петръ Мовїла, дїн фамїліе рѣснїтїтѣ а Молдовеї, фїїѣ аї Домнїторѣлѣ Сїмїон Мовїлѣ, дїн 1607, барѣат дѣвадат ши кѣвїос. Петръ мотївсрїї полїтїче, дїздерат дѣ цїпїе, ащ фост осташї ши ащ комѣтѣт дѣ вѣтїліеа Хотїнѣлѣ; дѣпъ ачеаа дѣврѣдомїнд тарма кѣлѣгѣреаскѣ, с'ащ фѣкѣт мїтрополїт де Кїев, ши егѣмен монастїреї Печерскї, ащ рѣсгаторнїчїт весерїка сѣптеї Софїї ши ащ дѣтродѣс чел дѣтѣї сѣмїнарїѣ дѣ Росїеа.

дензтадїї архїенїскопѣлѣ де Кїев ши кз ачѣї а Цѣреї. Дѣтърѣнїдїї дѣн сїнод, дѣн весерїка сѣпцїлор трѣї ерархїї дѣн Іанїї, ачештї пѣрїнцїї ащ черчетат ачеа декларадїе кз амѣзѣнтѣлѣ, ши с'ащ сїргѣїт маї пѣлѣт дѣкѣ а о адѣче дѣн армонїе кз хотѣрїїле пѣрїнцїлор ши а кончїлїлор, ши спре асѣмене скоп с'ащ трѣмес дѣкѣ патриархїлор де Александрїеа, де Antiochia ши де Ierusalim ши сїноаделор лор. Ачест акт, дѣтѣрїт кз сїцїїле лор, дрент тѣртѣрїе а дѣкзвїндѣреї, с'ащ рѣтрѣмес ла 1643 ши с'ащ дѣкзпѣшїїндѣт ка : Мѣртѣрїсїреа весерїчеї ортодоксе апостолїче а лѣї Хрїстос, ши с'ащ прїїмїт де тоате весерїчїле зрїте прїн сїнодѣлѣ Bїзантѣлѣ. Петръ чел маре, дѣпъ че с'ащ декларат де канѣ ал весерїчеї имперїѣлѣ сѣщ, ащ дѣтѣрїт астѣ тѣртѣрїсїре дѣн тоате дїспозїцїїле сале, прїн леѣеа весерїчеаскѣ, прїн кареа сїнодѣла ащ рѣгѣлат реладїїле клерѣлѣ ши адмїнїстрареа весерїчеї, ши каре се пѣзеште дѣн Росїеа де зрмашїї сѣї.

(Din Gaz. de Mold.)

ЧЕНѢШЪРЕАСА.

(Традѣчере.)

Сѣпт смерїтѣ ши сѣпнѣсъ
Лѣмеа тѣ вѣде преа рар,
Кѣчї дѣ волѣла ветрїї пѣсъ
Фѣкѣнд фок негрек атар :
Соарт' анна 'мї а фост алеасѣ
Дар кз тоате тѣ 'нвоїеск,
Д'аста тодї чѣпѣшъреасѣ
Мїтїтїкѣ тѣ пѣтеск.

Сѣрорї ам, канѣ нѣ'мї вате?

Мѣ стрїг каре маї дѣтѣїѣ,

Кѣте слѣжѣе ле фак тоате

Шї ле скод ла кѣпѣтїїѣ.

Грїжїнд слѣжеск тоатѣ каса

Сѣпнѣсъ пѣн' ла пѣтѣпѣт :

Шї мїка чѣпѣшъреаса

Слѣга Дѣмїталѣ сѣпт.

Дѣн задар, ещ нїчї одатѣ,

Д'орї че слѣжѣе греа нѣ фѣг :

Орї кѣт нїменї нѣ'мї аратѣ

Нїчї пѣдїн прїетемнѣг.

Лас чѣ ор вѣеа тодї факѣ, зїкѣ,

Так ши ам дрептате ещ :

Де чѣпѣшъреаса мїкѣ

Дор ва 'нгрїкї Дѣмнѣѣ.

Din poesїe лѣї I. Вѣкѣрескѣ.